

KANSALAISJÄRJESTÖ- AKATEMIAN RAPORTTI

Yhteenveto

Avoin hallinto -hanke

Sisällys

Mikä on Kansalaisjärjestöakatemia?.....	1
Kansalaisjärjestöakatemia 1.10.2020 ohjelma	2
Hallinnon ja järjestöjen yhteisten dialogien yhteenvedot	4
Dialogiryhmä 1: Lapset ja nuoret kansalaisina - miten päätökset vaikuttavat erilaisiin lapsiin ja nuoriin ja miten vaikutuksia pystytään arvioimaan	4
Lapsivaikutusten arvioinnin ja kuulemisen käytännöt.....	4
Kokemus osallistumisen merkityksestä ja mielipiteen vaikutuksesta on tärkeä.....	4
Tiedon eteenpäin viemisessä ja sen kehittämässä tarvitaan systemaattisuutta.....	5
Haasteena nuorten laaja tavoittaminen	5
Dialogiryhmä 2: Lasten ja nuorten tavoittaminen ja osallisuus	6
Mikä on hyvin ja missä on kehitettävää?	6
Hyödyntämätön potentiaali, hyvät käytännöt ja haasteet korona-aikana.....	6
Hallinnon ja järjestöjen yhteistyön parantaminen.....	7
Osallisuuden tulevaisuus: mihin suuntaan menossa – optimismia vai pessimismia?.....	7
Dialogiryhmä 3: Osallisuuden mahdollistaminen ja syrjäytymisen ehkäisy (kaksi ryhmää)	8
Havaintoja viimeaikaisesta kehityksestä.....	8
Koronapandemian vaikutuksia.....	8
Ihmisten tavoittamiseen uusia keinoja	8
Osallisuustoimien kohdentuminen.....	9
Erilaisia lähestymistapoja syrjäytymisen vähentämiseen	9
Osallisuuden eri tasot	10
Syrjäytyminen ja kiusaamisen vaikutus	10
Kielellä ja puhumisen tavalla on merkitystä	11
Rahat ja rakenteet.....	11
Dialogiryhmä 4: Ikäihmisten toimintakyvyn tukeminen	11
Yhteistyön parantaminen hallinnon ja järjestöjen kesken.....	11
Kaivataan toimijoiden parempaa linkittymistä kokonaisuuteen	11
Ideoita pysyvien rakenteiden luomiseksi ja hyödyntämiseksi	12
Lisää dialogia ja yhteistyötä sekä parempaa ajankohtaisen tiedon koontia ja välittämistä	12
Dialogiryhmä 5: Vapaa sivistystyö ja elinikäinen oppiminen	12
Vapaan sivistystyön ja järjestöjen koulustoittoiminnan merkitys.....	12
Järjestöt mielekkyyden ja merkityksen löytämisen tukena.....	13
Järjestötoiminta osaamisen kehittäjänä	13
Järjestötoimijoiden tavoittamisen helpottaminen.....	13
Dialogiryhmä 6: Järjestöjen kuuleminen oikeaan aikaan lainsäädännön laatimisprosessissa (kaksi ryhmää)	14

Kuuleminen on lähtökohtaisesti hyvällä tasolla, mutta yhteistyötä pitäisi syventää ja laajentaa	14
Lausuntoprosessin aikataulut ja työskentelytavat	14
Verkon rooli työkaluna osallistumisessa.....	15
Keskeisenä haasteena laajan valmistelun varmistaminen riittävän aikaisessa vaiheessa	15
Järjestökentän ja verkostojen laaja hyödyntäminen – kehittämisideoita ja hyviä käytäntöjä....	16
Osallisuus vaatii suunnittelua ja asioiden ymmärrettävää avaamista	18
Dialogiryhmien palautetta Kansalaisjärjestöakatemiasta.....	18
Linkkejä ja vinkkejä tapahtuman chat-osiosta	19

Mikä on Kansalaisjärjestöakatemia?

Valtiovarainministeriön avoimen hallinnon hanke järjesti yhteistyössä kansalaisjärjestöjen ja oikeusministeriön kanssa Kansalaisjärjestöakatemia Miina Sillanpään ja kansalaisvaikuttamisen päivänä 1.10.2020 klo 9.30–15.00. Tapahtuman tavoitteena oli vahvistaa virkamiesten kansalaisjärjestötoiminnan tuntemusta sekä lisätä yhteistä ymmärrystä, vuoropuhelua ja verkostoitumista hallinnon ja järjestötoimijoiden välillä.

Tapahtuma tarjosi välineitä virkamiesten ja järjestöjen väliseen yhteistyöhön. Tilaisuudessa esiteltiin oppeja ja parhaita käytäntöjä niin lainsäädäntöprosesseista kuin ennakoimattomista, nopeaa reagoitua ja koordinaatiota vaativista tilanteista, kuten koronaviruksesta. Yhteisten seminaariosuuksien lisäksi tilaisuudessa oli varattu aikaa pienimuotoisemmalle yhteiselle dialogille ja vuoropuhelulle. Kansalaisjärjestöakatemia auttaa ymmärtämään kansalaisyhteiskunnan ja -järjestöjen rooleja ja merkitystä demokratian ja koko yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta.

Kansalaisjärjestöakatemia saa jatkoa keväällä, kun hallinnon ja kansalaisjärjestöjen edustajat kutsutaan yhteen verkostoitumaan torstaina 25.3.2021 klo 9-12. Kansalaisjärjestöakatemiasta suunnitellaan jatkuvaa formaattia, jonka puitteissa voidaan järjestää myös alueellisia tilaisuuksia.

Valtiovarainministeriön avoimen hallinnon hanke järjesti Kansalaisjärjestöakatemia 1.10.2020 yhteistyössä seuraavien tahojen kanssa:

Kansalaisareena
Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Marttaliitto
Näkövammaisten liitto
Suomen nuorisovaltuustojen kattojärjestö Allianssi
Suomen Punainen Risti
Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI
Oikeusministeriö

Kansalaisjärjestöakatemia 1.10.2020 ohjelma

Puhujien nimissä on hyperlinkit puheenvuorojen YouTube-tallenteisiin.

Kansalaisjärjestöakatemia

Hallinto ja kansalaisjärjestöt toistensa tukena: yhteistyön välineitä ja mahdollisuuksia

9.30 Avaussanat

Kansalaisyhteiskunnan ja -järjestöjen moninaisuus ja rooli demokratiassa

[Kristiina Kumpula](#), Suomen Punainen Risti

[Liisa Partio](#), Mannerheimin Lastensuojeluliitto

[Elina Varjonen](#), Kansalaisareena

Puheenvuoroissa käsitellään kansalaisyhteiskunnan ja -järjestöjen merkitystä demokratialle ja yhteiskunnan hyvinvoinnille. Osuudessa avataan kansalaisjärjestöjen työn laajuutta ja niiden eri rooleja yleishyödyllisinä toimijoina ja palveluntuottajina. Osuudessa esitellään kansalaisjärjestökentän eri sektorit, toimintatavat ja yhteistoiminnan mallit.

Apua omaan työhön: kansalaisjärjestöjen ja valtionhallinnon yhteistyön välineet ja mahdollisuudet

[Jukka Tahvanainen](#), Näkövammaisten liitto

[Janika Takatalo](#), Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi

[Reetta Nick](#), Ruoka-apu.fi

[Juha Beurling-Pomoell](#), Kuluttajaliitto

Puheenvuoroissa avataan kansalaisjärjestöjen merkitystä valtionhallinnolle – sekä sektoreittain että niiden yli, valtakunnallinen ja alueellinen ulottuvuus huomioiden. Lisäksi keskustellaan siitä, miten virkamiehet voivat tehdä yhteistyötä järjestöjen kanssa. Kysymystä avataan käymällä läpi oppeja, epäonnistumisia ja parhaita käytäntöjä. Koronakriisin esimerkkiä käytetään havainnollistamaan konkreettisen yhteistyön merkitystä ennakoimattomissa, nopeaa reagointia ja koordinaatiota vaativissa tilanteissa.

11.00 [Keskustelu yhteistyöstä hallinnon ja kansalaisjärjestöjen kesken – oppeja, kokemuksia ja näkemyksiä tulevasta](#)

Keskustelemassa alivaltiosihteeri Päivi Nerg ja johtaja Taru Koivisto.

11.45 Lounastauko

13.00 Hallinnon ja järjestöjen yhteiset dialogit

Dialogit perustuvat tasa-arvoiselle vuorovaikutukselle ja niiden tavoitteena on yhteisen ymmärryksen syventäminen. Päivän dialogeja yhdistää kriisinäkökulma. Mitä on opittu korona-ajasta? Miten opittua voidaan jatkossa hyödyntää parhaiten?

Keskusteluissa pohditaan myös kriiseihin valmistautumista, niiden ennakointia, ratkaisua ja niistä toipumista.

Dialogiryhmät:

- Lapset ja nuoret kansalaisina – miten päätökset vaikuttavat erilaisiin lapsiin ja nuoriin ja miten vaikutuksia pystytään arvioimaan
- Lasten ja nuorten tavoittaminen ja osallisuus
- Osallisuuden mahdollistaminen ja syrjäytymisen ehkäisy
- Ikäihmisten toimintakyvyn tukeminen
- Vapaa sivistystyö ja elinikäinen oppiminen
- Järjestöjen kuuleminen oikeaan aikaan lainsäädännön laatimisprosessissa

14.30 [Malja Miina Sillanpäälle ja yhteistyölle](#)

15.00 **Tilaisuus päättyy**

Hallinnon ja järjestöjen yhteisten dialogien yhteenvedot

Dialogeissa keskusteltiin hallinnon ja järjestöjen yhteistyömahdollisuuksista ja vuorovaikutuksesta sekä syvennettiin yhteistä ymmärrystä. Dialogit perustuivat tasa-arvoiselle vuorovaikutukselle. Dialogiryhmissä järjestöjen ja hallinnon edustajat pohtivat sitä, mikä hallinnon ja järjestöjen yhteistyössä on hyvin, missä on kehitettävää ja mitä mahdollisuuksia on hyödyntämättä. Dialogeja yhdisti myös kriisinäkökulma. Keskusteluissa pohdittiin sitä, mitä korona-ajasta on opittu ja miten opittua voidaan jatkossa hyödyntää parhaiten. Lisäksi keskusteltiin yleisemmin kriiseihin valmistautumisesta, niiden ennakoinnista, ratkaisemisesta ja niistä toipumisesta.

Dialogiryhmä 1: Lapset ja nuoret kansalaisina - miten päätökset vaikuttavat erilaisiin lapsiin ja nuoriin ja miten vaikutuksia pystytään arvioimaan

Lapsivaikutusten arvioinnin ja kuulemisen käytännöt

Lapsivaikutusten arviointi ja sen tarjoamat mahdollisuudet herättivät keskustelua. Yksi rakenne lapsivaikutusten arvioinnissa on Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE) sekä pajat eripuolilla maata koskien sitä, miten lapsivaikutusten arviointina tehdään. Keskustelussa nostettiin esiin, että lapsivaikutustenarviointi kohdistuu hyvin pärjääviin lapsiin ja esimerkiksi oppilaskuntien kautta kerättäviin tietoihin. Arviointeja olisi tarpeen laajentaa, jotta lapset ja nuoret tulisivat paremmin ja laajemmin kuulluiksi.

Keskusteltiin kuulemisen hyvistä käytännöistä. Esimerkiksi Huittisten kaupungissa on kuultu lapsia, erityistä tukea tarvitsevia lapsia sekä myös vanhempia ja opettajia kouluverkkoasioihin liittyen. Oleellista oli lasten kuuleminen piirtämällä ja haastatteluin. Pienten lasten ja erityisasemassa olevan lapsen tapauksessa voidaan osallistumisen tapojen etsimisen sijaan panostaa tapaan kysyä. Voidaan kysyä esimerkiksi, millainen on hyvä koulupäivä tai mitä on silloin, kun on turvallinen olo. Ennakoarvioinnin kohdalla moni kokee valaistumisen ymmärtäessään, miten moni asia liittyy lapsiin ja miten monella asialla on merkitystä lapsen näkökulmasta (kirjasto, liikunta ja kaavoitus jne.).

Kokemus osallistumisen merkityksestä ja mielipiteen vaikutuksesta on tärkeä

Vaikuttamistyön tukemisesta huolimatta nuoret kokevat, ettei heidän mielipiteillään ole merkitystä. Tämän muuttamiseksi olisi tärkeää, että nuorille kerrotaan selkeästi mihin kerättyä tietoa käytetään ja mitä sillä tehdään. Sen sijaan, että vain ilmoitettaisiin lopullinen päätös, on tärkeää kertoa myös se, miksi jotain ehdotettua asiaa ei voitu ottaa mukaan. Nuoret voivat nimittäin tehdä paljonkin työtä vastatessaan kysymyksiin, tämä panos ei saa jäädä ilman huomioimista.

Nuorten kuulemisessa ei voi tuudittautua vain siihen, että kuullaan nuorisovaltuustoja. Oikeusministeriön nuorten verkkopalvelu Demokratia.fi on matalankynnyksen osallistumiskanava. Osaamiskeskuksen tavoitteena on tehdä tunnetuksi digitaalista osallistumista. Järjestöillä voisi olla roolia siinä, mitkä ovat arjen tilanteita, joissa lapsia kuunnellaan ja voitaisiin kuunnella paremmin. Arkipäiväisen vaikuttamisen kehittämisen myötä vaikuttaminen isommassakin asioissa voisi onnistua paremmin.

Tiedon eteenpäin viemisessä ja sen kehittämisesä tarvitaan systemaattisuutta

Dialogiryhmässä keskusteltiin kokeiluista, joissa lapsen ympärillä olevat aikuiset keräisivät systemaattisesti tietoa ja välittäisivät sitä edelleen. Lastensuojelussa on yritetty saada lasten ääniä kuuluviin, ja lastensuojelusta vastuulliset ottavat nuorten kokemukset tosissaan. On Lastensuojelun neuvottelukunta, ja lastensuojelun kehittämissyhteisö Pesäpuussa on pientenkin lasten ja heidän ehdotustensa kuulemista. Pesäpuu on erittäin toimiva kokonaisuus sille, miten lastensuojelun kokemusmaailmaa voidaan välittää. Myös parhaat päiväkodit ovat hyviä esimerkkejä kuulemisesta.

Yleisten ohjeiden ja mallien lisäksi pitäisi miettiä tarkasti myös tapauskohtaisesti sitä, mikä menetelmä sopii kuulemiseen. Lisäksi tarvitaan systemaattisuutta siihen, miten tietoa kootaan ja miten tieto menee eteenpäin. Kaikkien lasten hyväksi työtä tekevien panoksesta olisi hyötyä kehittämissessä. Olisi tärkeää käydä dialogia kokemuksista ja hyväksi koetuista käytännöistä. Lisäksi olisi tärkeää koota eri ikäisiä ihmisiä yhteen. Muistiystävällinen ja lapsiystävällinen eivät ole kaukana toisistaan, ja usein on niin, että mikä toimii lapselle, toimii myös seniorille.

Järjestöillä on tärkeä rooli tiedon välittäjinä. Nuoria kuullaan järjestöissä eri tavoin ja tarjotaan koulutusta eri välinein. Tämä on myös edellytys, sillä rahoitusta hakiessa kysytään miten nuoria osallistetaan. Keskustelussa huomautettiin kuitenkin, että rooli tiedon välittäjänä ei ole aina järjestöille ominaista, vaan järjestöt toimivat toisinaan enemmän kantaa ottavina kuin välittäjinä. Järjestön ääni on sen jäsenten ääni, ja nuorisojärjestöaktiiviksi meneminen ei ole kaikille luontevaa.

Nuoret ovat tällä hetkellä kiinnostuneita politiikasta. Järjestöillä olisi hyvä paikka olla alustana ja antaa vinkkejä, mutta olisi tärkeää, että mahdollisimman paljon lähtisi nuorista itsestään. Tärkeää olisi myös miettiä, miten voitaisiin vahvistaa vaikuttamisen esteettömyyttä, madaltaa osallistumisen kynnystä ja hyödyntää digitalisaatiota. Nuorten vaikuttamisessa on järjestöillä suuri vastuu. On tärkeää, että nuoria tuettaisiin myös kansalaisina. Osa ministeriöistä on oivaltanut lapset ja nuoret kansalaisina ja sen eteen tehdään jo paljon ja asiaa edistetään. On kuitenkin myös niitä lohkoja, joissa ei nähdä miten asiat liittyvät lapsiin ja lapsiympäristöön. Nuorilla pitäisi olla mahdollisuus keskustella myös anonymisti. Tämä tarjoaisi turvallisen matalan kynnyksen osallistumismahdollisuuden. Hyvänä kokemuksena nostettiin esiin Digiraati-kokeilu.

Hallitusohjelmassa on kirjaus nuorisolaista, ja on Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma (VANUPO). VANUPO:n kyselyssä kysyttiin nuorilta mitä tarpeita heillä on. Lisäksi esimerkiksi Nuorisobarometrissa on kysytty harrastamiseen liittyviä asioita. Järjestökentällä on halua käydä avointa keskustelua ja pitää yhteyttä, ja esimerkiksi Allianssi on ollut aktiivinen. Näiden esimerkkien lisäksi pitäisi pohtia mitä voitaisiin tehdä lisää ja paremmin. Uusien tapojen mahdollisuuksista olisi hyvä saada ja jakaa tietoa.

Haasteena nuorten laaja tavoittaminen

Isona haasteena on se, että miten nuoret, jotka eivät ole mukana missään, saataisiin aktivoitua mukaan ja yhteiskuntaan kiinni vaikuttajiksi. Oikeus kuulua joukkoon on perustavaa laatua oleva perusoikeus. Hyvänä esimerkkinä on luotu yksin maahan tulleiden nuorten vaikuttajaryhmä, joka on tavannut paljon toimijoita ja järjestöjä. Toimintaa ei ole helppo polkaista käytiin, mutta sitä on vahvasti tuettu ja SPR on ollut toiminnassa mukana. Tavoitteena on tulla kuulluksi ja esimerkiksi poliitikoksi. On hyvä muistaa, että lapset ja nuoret kiinnostuneita muistakin asioista kuin mistä me aikuiset kuvittelemme.

Dialogiryhmä 2: Lasten ja nuorten tavoittaminen ja osallisuus

Mikä on hyvin ja missä on kehitettävää?

Meillä on muodollisesti ja lainsäädäntötasolla keinoja lasten ja nuorten kuulemiseen. Käytännön tasolla tämä kuitenkin ontuu eikä käytettävissä olevista keinoista tiedetä. Osallisuuden näkökulmasta on tärkeää, että kaikki lapset saisivat kuulla oikeuksistaan ja tietäisivät niistä. Toinen haaste on se, miten saataisiin yhdenvertaisesti kuultua lapsia ja nuoria niin, ettei mukana ole vain aktiivisimmat ja hyvin menestyvät. Meillä on olemassa asiantuntevat kokoavat tahot, kuten Opetushallitus ja Kulttuuriperintökasvatuksen seura, joiden kautta tavoitetaan lasten ja nuorten kanssa toimivia. Mutta miten päästään suoraan lasten luo? Vähemmistöjen lapsia, vammaisia lapset tai lapsia, joilla on muita hankaluuksia, on erityisen vaikea tavoittaa. Miten saataisiin heidän äänensä kuuluviin? Mikä on väylä päästä puhumaan suoraan nuorten kanssa, ohi koulun ja nuorisotoimijoiden? Koronapandemian takia tämä on juuri nyt erityisen haastavaa. Kasvokkain tapaamisen vaikeudet ovat vielä li-sähaasteena.

Tarvittaisiin jokin systemaattinen tapa helpottamaan vaikutuskanavien löytämistä ja nuorten tavoittamista. Apua tarvittaisiin esimerkiksi sosiaalisen median hyödyntämiseen sekä siihen, mikä on hel-poin reitti tavoittaa nuoria yhdistystoiminnan kautta. Järjestöillä on tässä äärettömän tärkeä rooli. Siksi järjestökentän toiminnan kokonaisuuden hahmottaminen on merkittävä kysymys. Suuria mää-riä lapsia ja nuoria tavoitetaan Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA:n hankkeissa, mutta tieto ei aina liiku.

Valtion tasolla koottu tieto on todella tärkeää ja siihen sopisi yhteinen tietopankki. Myös järjestö-poolin kokoamisesta on ollut puhetta. Tietoisuuden tilaa kuvaa se, että yhden kunnankaan alueella ei aina ole tietoa, mitä kaikkea on nuorella mahdollisuus harrastaa. Kun tietoisuutta saadaan paikal-lisella tasolla lisättyä, niin havaitaan yhteiset intressit ja tavoittaminen helpottuu.

On vaikeaa puhua nykynuorison kanssa samaa kieltä ja hallita sosiaalisen median sovelluksia riittä-vän hyvin. Nuoret tulisikin tavoittaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa esimerkiksi viestintä-kampanjan suunnitteluun, ettei viestinnästä tule päälle liimattua. Huolellisella yhteisellä suunnitte-lulla ja pohdinnalla tavoittaminen olisi tehokkaampaan.

Yhteiskuntakelpoisuuteen liittyvä kasvatus on tärkeää. On havaittu, että nuorten tietämys yhteiskun-nallisista asioista on puutteellista. Nuoret eivät monesti osaa esimerkiksi sanoa kuuluvatko he yh-distykseen ja mitä vapaaehtoistoiminta on.

Hyödyntämätön potentiaali, hyvät käytännöt ja haasteet korona-aikana

Koronatilanne on pakottanut miettimään sähköisiä kanavia, ja niitä pitäisi hyödyntää enemmän myös jatkossa. Jos nyt opitaan käyttämään sähköisiä välineitä kunnolla, niin jatkossa voitaisiin ta-voittaa nuoria vielä enemmän ja paremmin. Tarvitaan uusia työkaluja ja osaamista. Koronatilantee-seen liittyy myös monia haasteita. On esimerkiksi saatu tietoa, että jopa kolmasosalla on ollut vai-keuksia etäkoulun kanssa. Jos tilanne jatkuu pidempään, niin miten saadaan tarjottua parempaa tu-kea sitä tarvitseville?

Digiopastustoiminta järjestöjen kesken oli hyvää ennen koronaa. Korona katkaisi digiopastuksen, mutta yläkoululaiset olivat siinä mukana, silloin kun sitä tehtiin. Nuorten työpajoja on pidetty Zoo-missa, jossa pystyy jakamaan osallistujia myös pienryhmiin. Myös erilaiset chatit ovat tavoittaneet

nuoria hyvin. Digitaaliset välineet saattavat olla monelle jopa saavutettavampi vaihtoehto kuin kasvokkain tapaaminen. Virkamiesten pitää osata hyödyntää niitä.

Vähän aikaa sitten julkistettu lapsistrategian osallisuuskysely testattiin ja tehtiin lapsille. Saavutettavuus ymmärrettiin haasteena, ja kysely tehtiin monilla eri kielillä ja sitä jaettiin laajalla skaalalla. Kyselyiden, kuten kouluterveyskyselyn avulla on mahdollista tavoittaa tehokkaasti niitä, joilla ei ole mahdollisuutta tai on vaikeuksia osallistua. Kysely on kuitenkin perinteinen keino eikä siinä synny suoraa kohtaamista. Lisäksi kyselyitä ja muita välineitä pitäisi ajatella myös laajemmin kuin vain tavoittamisen näkökulmasta. Pitäisi miettiä miten toimintaa muutetaan kyselyiden vastausten perusteella. Tarvitaan muutosvalmiutta ja -alttiutta. Kyselylomakkeista voi tehdä myös testi-istuntoja, jotta saadaan toimimaan esimerkiksi kuulovammaisille.

Vapaa-ajalla ja urheiluseuratoiminnassa tavoitetaan nuoria. Koronan aikanakin jotkut valmentajat pitivät yhteyttä lapsiin ja treenejä verkon kautta. Urheiluseuroissakin on kuitenkin mukana usein erityisesti aktiivisia nuoria.

Hallinnon ja järjestöjen yhteistyön parantaminen

Tarvitaan foorumeja, joihin kootaan yhteen järjestötoimijoita ja viranomais-toimijoita sekä mahdollistetaan jatkokontakteja. Järjestöjen ottaminen mukaan toimintaa rikastuttaa sisältöä. Viranomais-toiminta voi mennä ”sfääreissä”, jolloin järjestöjen kanssa keskustelu palauttaa maan pinnalle. Yhteistyö järjestöjen kanssa on ollut hallinnon näkökulmasta silmiä avaavaa. Tähän yhteistyöhön pitäisi olla mahdollisimman matala kynnyks. Lisäksi toiminnassa on hyviä pysyviä työryhmiä, joissa järjestöillä on jäseniä tai jopa puheenjohtajuus. Myös seminaareissa järjestöille on monesti annettu päärooli. Samoin hyödynnetään usein Allianssin nuorisodelegaatteja, muun muassa valtioneuvoston Afrikka-strategiaan. Lisäksi on ollut hyvää yhteiskehittämistä järjestöjen kanssa esimerkiksi lomakkeita tehdessä.

Järjestöjen tavoittaminen on tärkeää ja siihen on pyritty hallinnossa myös resursoimaan enemmän, Resurssit tulevat kuitenkin monesti vastaan, eikä ole aikaa tehdä niin paljoa ja aikaa käydä järjestöissä niin paljoa kuin haluttaisiin. Digi auttaa tässäkin.

Osallisuuden tulevaisuus: mihin suuntaan menossa – optimismia vai pessimismia?

On syytä toiveikkuuteen, mutta on myös paljon haasteita. Huolista korostuvat erityisesti yhdenvertaisuus, eriarvoistuminen, kodin turva ja turvattuus sekä epätasa-arvo välineiden käytössä. Korona toivottavasti työntää kehitystä eteenpäin ja saadaan uusia väyliä osallistumiselle ja kohderyhmät tavoitetaan aiempaa paremmin. Digimaailma, virtuaalitodellisuudet ja pelillisyyden ja pelillisten elementtien hyödyntämisen mahdollisuudet laajenevat. Positiivisen kehityksen merkki on myös Kansalaisjärjestöakatemia kaltaiset tilaisuudet ja dialogiset keskustelut. Nykynuoria kiinnostaa, mitä yhteiskunnassa tapahtuu. On meistä kiinni, mitä mahdollisuuksia heille annamme. Keskustelua kannattaa jatkaa yhteisten kanavien ja keinojen löytämiseksi.

Dialogiryhmä 3: Osallisuuden mahdollistaminen ja syrjäytymisen ehkäisy (kaksi ryhmää)

Havaintoja viimeaikaisesta kehityksestä

Järjestöissä tehdään verkosto-, tieto-, arvo- ja osallisuus pohjaista yhteistyötä. Ne ovat kansalaisten iholla ja mahdollistavat myös nopeat toimet akuutteihin tarpeisiin. Hallinnossa on toimijasta riippuen osallisuus ollut pitkäänkin agendalla, ja esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön arjen työssä järjestöt ovat olennaisia ja välttämättömiä kumppaneita. Yhteistyön oppeja ja kokemuksia jaetaan mielellään laajemminkin.

Järjestöorganisaatioilla on erilaisia muotoja: osakeyhtiö, säätiö ja rekisteröity yhdistys. Käytännössä järjestöt tulevat joskus lähelle julkisen roolia, ja kentän roolit sekoittuvat. Avun tarvitsijan kannalta tärkeintä on se, kuka pystyy nopeimmin tarjoamaan tarvittavan avun ja tuen. Myös vertaisuus noussee yhä vahvemmin ammattilaisten tekemän työn rinnalle. Moni kansalainen kuuntelee vertaisalustoja. Nuorten maailma haastaa vanhoja keinoja, ja esimerkiksi nuoret ovat toivoneet asiantuntijoita Instagramiin. Kansalaisjärjestöakatemian esityksissä tuotiin esiin ajatus, että toiminnassa ei kiinnitytä rakenteisiin vaan merkityssisältöihin. Tämä herättää kysymyksen siitä, että kun aktiivinen voi olla ilman organisaatioitakin, niin mitkä ovat motiivit, joilla ihmiset kiinnittyvät järjestöihin?

Koronapandemian vaikutuksia

Vaikka korona-aikana on ollut vaikeuksia, on ollut myös riemua ”vallankumouksesta”. Digitaalisia välineitä on otettu käyttöön, mikä on mahdollistanut yhdenvertaisemman kohtaamisen. Sähköisiä kanavia pitkin on päästy mukaan tilanteisiin, joihin ei normitilanteessa ehkä olisi ollut mahdollisuuksia. Kun tulee poikkeustiloja, meillä pitäisi olla valmiiksi keinoja, joilla toimia. Esimerkiksi tsunamin aikaan tiedon välittäminen epävirallisten kanavien kautta tapahtui ennen viranomaisten tiedonvälitystä. Pitäisi pohtia, mitä tulevaisuuden alustat ovat ja miten ne toimivat.

Myös henkistä varautumista poikkeuksellisiin tilanteisiin tarvittaisiin jo etukäteen. Pitäisi olla rohkeutta miettiä ratkaisuja, vaikka toimintaympäristö ei aina tue uutta ajattelua. Esimerkiksi keväällä oli kampanja keuhkokuivien käyttämisestä. Järjestöissä tehtiin ohjeet maskien ompeluun, mutta tuolloin tilanne ei vielä ollut otollinen, jotta asia olisi voinut edetä. Vasta elokuussa oli oikea aika, kun viranomaiset ottivat kantaa asiaan. Nyt on jaettu maskeja esimerkiksi kirjastoissa. Kriisitilanteiden yhteistyö ei saisi jäädä vain poikkeusoloihin. Jos olemme hyviä tekemään yhteistyötä kriisitilanteissa, miksei myös normitilanteissa?

Ihmisten tavoittamiseen uusia keinoja

Toimintaa siirrettiin keväällä 2020 laajasti verkkoon. Lisäksi ihmisiä tavoitettiin hyvin Instagramissa, johon kehiteltiin d-lähettiläiden viestiä. On järjestetty myös Google-työkalujen käyttökoulutuksia, niin paljon kuin niitä on tarvittu. Monet järjestöt pitävät tapaamisiansa nyt verkossa, koska ei ole muita vaihtoehtoja. Ote on se, että ei kysytä haluatteko tai tehdäänkö, vaan tehdään ”Liity mukaan tästä linkistä!”-hengessä. On hyviä esimerkkejä siitä, että ihmiset ovat aktivoituneet osallistumaan muuallekin, kun ovat kerran rohkaistuneet verkossa. Chat-palvelu on ollut myös onnistuneesti toiminnassa. Syrjäytymisen ehkäisyssä on havaittu, että pitää tuntee kenttää, jotta ihmisiä osataan tarvittaessa ohjata eteenpäin. Tilanne on luonut uutta digitaalisten palveluiden puolella ja uusia avun antamisen muotoja. Tähän liittyy kuitenkin myös kysymys siitä, keitä kehitys jättää ulkopuolelle. Kaikkia ei tavoiteta digikanavien kautta.

Monet kehittämistoimet piti pysäyttää keväällä, jotta perustehtävät saatiin hoidettua. Nyt etsitään niitä, jotka jäivät ilman apua, ja haetaan keinoja tähän. Hyvistä alustoista nostettiin esiin esimerkiksi Kelan Instagram-kanavat, jotka ovat lyöneet läpi. Sosiaaliseen mediaan mennessä on kuitenkin hyvä muistaa, että nuorillekin täytyy näyttäytyä viranomaisina, jotta on luotettava. Hyvistä esimerkeistä nostettiin esiin myös Mieli ry:n Sekasin -chat, jossa on mahdollisuus varata viranomaisaika.

Julkisen hallinnon puolella asiakasraateja on perinteisesti järjestetty kasvokkain, mutta nyt pyritään verkkokeskusteluihin. Verkossa ihmisiä on mahdollisuus tavoittaa valtakunnallisesti laajemmin, ja järjestöt ovat hyviä kumppaneita tässä. Ministeriötasolta käsin ihmisten tavoittaminen on vaikeaa. Kun on tutkittu megatrendejä, vertaisneuvonta nousee esiin. Tietoa voidaan viedä myös esimerkiksi tubettajien kautta.

Kevään aikana monet sellaisetkin palvelut siirtyvät verkkoon, joissa aina ennen on ollut periaatteena, että kohtaaminen on kasvokkaista. Nyt on käytössä uusia digitaalisia keinoja, mutta on huomattu, että osaa asiakkaista ei ole tavoitettu. On kuvaavaa, että digitukikin on siirtynyt verkkoon. Toisaalta palvelut voivat parantua, jos ne ovat saavutettavissa kaikkialta paikasta riippumatta, ja jatkossa tuskin voidaan vaatia kasvokkain kohtaamista. Monikanavaisuus on kuitenkin valttia. On hyviä alustoja, joiden kautta voi vaikuttaa, kuten Otakantaa.fi ja Demokratia.fi. Esimerkiksi museot ja kirjastot tulee kuitenkin myös huomioida kanssakäymisen ja osallistamisen tiloina. Tavoittamiseen pitää olla vaihtoehtoja, kun kohderyhmätkin ovat erilaisia. Hallinnon haasteena on, että osattaisiin toimia niin, ettei vaikeutettaisi joidenkin ryhmien osallistumista. Viranomaistoiminnan periaatteena on palvella kaikkia.

Osallisuustoimien kohdentuminen

Kansainvälisessä kontekstissa voidaan olla ylpeitä ollessamme suomalaisia. Keskeisenä haasteena on kuitenkin se, että osallistamistoimet kohdistuvat niihin, jotka ovat jo valmiiksi aktiivisia. Esimerkiksi kulttuuristen vähemmistöjen kohdalla ei riitä, että tieto laitetaan verkkoon. Pitäisi miettiä myös, miten lisätä osallisuutta koko ikäkaareen ja miten hyödyntää kokemusasiantuntijuutta ja asiakaslähtöisiä toimintamalleja. Luottamuksen voittaminen on tärkeä, ja järjestöjen yhteistyöverkostot voivat edesauttaa tätä.

Osallistamisen voi hahmottaa lyhytkestoisena ja osallisuuden edistämisen pidempikestoisena prosessina. Sen sijaan, että viranomaiset yrittävät keksiä houkuttelevia keinoja ihmisten koolle kutsu-miseksi, voisi hyödyntää järjestöjä, jotka menevät paikalle sinne, missä ihmiset ovat. Tulosten osoittamisen haaste on myös iso. Kun koko ajan tehdään, myös aineistoa kertyy. Pitäisi miettiä, onko kaikkea tehtävä nyt vai voidaanko luopua jostakin?

Jatkossa yhteisissä keskusteluissa olisi hyvä syventää erityisesti kahta aihetta: vertaisuutta sekä ihmisten tavoittamista ja sen ymmärtämistä. Valtiovarainministeriö jakaa julkisen sektorin toimijoille demokratiatunnustusta ja palkituissa kokonaisuuksissa on usein ollut mukana myös yhteistyötä järjestöjen kanssa. Hyvänä esimerkkinä oli asunnottomuus-case, jossa kokemusasiantuntijoiden ryhmä oli avainroolissa. Soveltuvia toimintatapoja ei olisi tullut esille ilman kokemusasiantuntijoita. Olen- naista on ymmärrys siitä, missä kohtaa prosessia viranomaisten pitäisi päästä kiinni, jotta asian suuntaa voitaisiin muuttaa.

Erilaisia lähestymistapoja syrjäytymisen vähentämiseen

Keskustelussa nousivat isoiksi aiheiksi uusi kansalaisyhteiskunta, syrjäytyneiden tarpeet ja se, miksi rakenteet uusiuttavat huono-osaisuutta ja syrjäytymisen riskejä. Eriarvoisuus on usein pesiytynyt

rakenteisiin. Yhteisön on nähtävä, että jokin asia ei ole välttämättä yksilön ominaisuus. Valitettavan usein halutaan ajatella, että asia on yksilön ongelma, vaikka rakenteet voivat ylläpitää sitä. Julkiselta vallalta kaivattaisiin lisää ymmärrystä tähän. Esimerkiksi päihdetematiikan kohdalla itse aiheutettu ongelma on hyvin vahvasti vielä pinnalla oleva ajatus. Rakenteiden merkitys sosiaalipalveluissa mietityttävät. Rakenteet pitäisi saada tukemaan heikompiakin ihmisiä. Esimerkiksi kun jää työttömäksi, harvalla on taloudellista puskuria, monella on lainaa ja karenssi voi olla jopa 100 päivää. Tämä syrjäyttää. Karenssiaikoja kannattaisi tämän vuoksi tarkastella. Pienellä säädöllä voisi olla merkittävä vaikutus.

Olisi tärkeä tunnistaa, että huono-osaisen, köyhän tai sairaan osallisuuden kokemus voi olla rikas, esimerkiksi arkisina asioina, kuten osallistumisena kueroon ja jumppaan. Asiakasryhmät, kuten eläkeläiset, eivät ole homogeenisiä osallisuuden suhteen. On myös hyvä muistaa, että hyväosaisuuskaan ei turvaa sosiaaliselta eristymiseltä. Kynnys kertoa olevansa pulassa taloudellisesti voi olla korkea, jos on ollut hyväosainen, ja asia tulee ilmi vasta kun ollaan todella pulassa, esimerkiksi kun on päätyneessä asunnottomaksi. Vaikka on absoluuttista köyhyyttä, on köyhyys suhteellinen käsite.

Hyvänä mallina nostettiin esiin ryhmävalmennus, jossa etsitään yhteisön kipukohtia havainnoimalla ja tehdään arvo- ja vahvuustyötä. Kaikki kohdataan ihmisinä ilman rooleja ja keskitytään siihen, mitä voidaan tehdä yhdessä yhteiseksi hyväksi. Tämä on palautteen mukaan tärkeää osallisuuden kokemuksen syntymiseksi. Myös kielellä ja sanavalinnoilla on merkitystä. Varotaan sanoja ”asiakas” ja ”kävijä”, sillä kaikki ovat ihmisiä. Myös jalkautuvalla toiminnalla (esim. ruokakassipalvelut) ollaan ruohonjuuritasossa, jossa voidaan vaikuttaa syrjäytymiseen ja osallistumiseen yksittäisten ihmisten kohdalla.

Osallisuuden eri tasot

Osallisuudessa on eri tasoja, ja esimerkiksi terveys, talous, opiskelu, oppiminen, sukulaissuhteet vaikuttavat. Yhteiskunta pirstaloituu ja ihmiset kokevat yksinäisyyttä enemmän kuin ennen. Yksin jäämisen kokemus ei ole välttämättä fyysistä yksinäisyyttä. Voi tuntua, ettei pääse kuulumaan mihinkään. Ihmiset eivät välttämättä sano mitään, tulevat vain istumaan tilaisuuksiin, mutta tuntevat silti olevansa osallisia, kun vain käyvät juomassa kahvikupin ihmisten seurassa. Osallisuuden tunne syntyy henkilökohtaisesta merkityksestä. Ihminen voi olla osallinen kirjastossa, kun on kirjastokortti ja käy siellä, vaikkei sanoisi mitään. Valta omiin asioihin ja päätöksen tunne tuovat osallisuuden tunnetta. Kun on tunne, että on valta itsestään, silloin tulee voimaantunut olo. On elämää muokkaava kokemus, jos ei ole ollut elämänhallintaa ja saa jostain tunteen, että voi vaikuttaa oman elämänsä kulkuun tai arkeen.

Syrjäytyminen ja kiusaamisen vaikutus

Ihminen sanoo itse harvoin, että on syrjäytynyt. Hän ennemmin sanoo, että on syrjäytetty. Se sisältää monenlaisia ulkopuolisuuden kokemuksia. Esimerkiksi rikollisuuteen sekaantuneiden kanssa on ollut valmentava ote syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Syrjäytymisen ehkäisyyn on helpompaa puuttua kuin osallisuuden puutteeseen.

Nuoret ovat arvioineet syrjäytymisensä syyksi usein koulukiusaamisen. Se on luonut yksinäisyyden ja ulkopuolisuuden tunnetta. Nuorelle tulee tunne, ettei ole osallinen, koska häntä ei hyväksytä sellaisena kuin hän on. Kokemus jää ihmiselle ja se kulkee mukana. Tämä ei lopu koulukuraattoreilla tai vartijoilla. Kiusaamisesta on saatava sosiaalisesti ei-hyväksyttävää. Siihen kaivattaisiin jotakin ”kättä pidempää”. Kouluorganisaatioihin tarvittaisiin iso muutos, jotta kiusaaminen ei vain olisi

mahdollista. Henkinen tai fyysinen väkivalta ei ole hyväksyttävää töissä, kouluissa, missään. Pitäisi tuoda vaihtoehtoisia rohkaisevia, osallistavia menetelmiä ei-hyväksyttävän käytöksen korvaajaksi.

Kielellä ja puhumisen tavalla on merkitystä

Kielen, ja sen miten puhutaan, vaikutus on voimakas. Osallistaminen edellyttää, että puhutaan ihmisten kieltä. Pitäisi esimerkiksi puhua väkivallasta, ei koulukiusaamisesta. Kiusaaminen on lähempänä kiusoittelua kuin sitä mitä oikeasti tapahtuu. Nuori sukupolvi alkaa olla tässä viisaampi. Kansalaisjärjestöillä olisi kielen uudistamisessa merkittävä rooli: syrjäytymisen ehkäisystä puhuttaessa puhuttaisiin eri tavalla, niin, että ongelma tulisi oikeasti puheesta ilmi eikä niin, että ajateltaisiin sen olevan vain tuttua, samaa asiaa, mistä on jo kuultu paljon. Puhuttaisiin syrjäytymisestä ja sen ehkäisystä kuvaavammin. Kun kieli muuttuu, voivat ajatukset päässä myös järjestyä uudelleen. Syrjäytymisen ehkäisystä voi puhua myös sosiaalisuuden vahvistamisena.

Rahat ja rakenteet

On valitettava tosiasia, että eurot heiluttelevat toimintaa. Annetaanko järjestöille taloudellisesti mahdollisuuksia? Järjestöt ovat tärkeitä yleisen hyvinvoinnin takia. Kaikkien pitäisi löytää tämä pu-nainen lanka ja vahvistaa sitä. Pitäisi myös löytyä poliittinen tahto, että rahaa jaettaisiin järjestöille, jotka tekevät työtä ilman selkeää yhden puolueen mandaattia. Kaikki politisoitunut rahoitus ja poliittisin perustein jaettavat avustukset jättävät huonoja jälkiä.

Monet suomalaiset haluaisivat tehdä mielekästä vapaaehtoistyötä, mutta sote-rakenteet eivät sovi siihen. Vapaaehtoisia olisi pilvin pimein. Ihmisten välillä asiat sujuvat yleensä hyvin, mutta kun mukaan tulee joku organisaatio, toiminta saattaa vaikeutua. Olisiko joissain tilanteissa mahdollista luoda sellaista ilmavuutta, että olisi vaikka fasilitaattoreita mahdollistamassa toimintaa organisaatioiden sijaan?

Dialogiryhmä 4: Ikäihmisten toimintakyvyn tukeminen

Yhteistyön parantaminen hallinnon ja järjestöjen kesken

Järjestöjen ja hallinnon toimijoiden välillä pitäisi olla enemmän vapaamuotoista ja matalan kynnyksen yhteydenpitoa, puolin ja toisin. Yhteydenottojen kohteita pitäisi myös laajentaa, jotta ei oltaisi yhteydessä vain ennestään tuttuihin henkilöihin ja toimijoihin. Tämä vaatii rohkeutta. Kynnystä voi nostaa tuntemus, että oma asia on ”pieni”.

Ruohonjuuritasolla ja koko kentällä tapahtuu paljon. Tämä ja erityisesti tärkeät hiljaiset signaalit jäävät helposti näkemättä erityisesti hallinnon puolella. Siksi on tärkeää käydä dialogia. Pysyvien rakenteiden rinnalle olisi hyvä luoda ja mahdollistaa uudenlaisia, avoimia toimintatapoja käydä vuoropuhelua. Pitäisi luoda kanavia helpolle tavalla kommunikoida. Vuorovaikutukseen voisi luoda innostavia ja kannustavia ohjeita.

Kaivataan toimijoiden parempaa linkittymistä kokonaisuuteen

Järjestöjen verkottamisen ja verkottumisen keinoja voisi hyödyntää tehokkaammin, jolloin asioita voisi laittaa yhdessä ”pureskeltavaksi” ja ”pähkäiltäväksi” jo kehittelyvaiheessa. Kentällä on tarjolla tärkeitä teemoja, uutta sanoitusta ja uusia kysymyksiä, jotka askarruttavat ja puhuttavat. Järjestöjen

kautta on mahdollisuus saada hallintoonkin iäkkäiden näkökulmia, ja niitä tärkeitä hiljaisia signaaleja, monipuolisesti ja nopeasti. Tämän edistämiseksi voisi luoda järjestöfoorumin tai vastaavan, jossa olisi mahdollisuus osallistaa vielä laajemminkin. Hyvä konkreettinen tapa madaltaa kynnystä on yhteiskehittämiskonseptin laajentaminen. ”Kutsu STEA kylään” on esimerkki hyvästä ja helposti lähestyttävämmästä toimintatavasta. Kynnys toimintaan ja kehittämiseen madaltuu, kun se lähtee toimijoista itsestään. Lisäksi olisi tärkeää päästää ”byrokraatit” useammin ja paremmin ihmisten ilmoille.

Ideota pysyvien rakenteiden luomiseksi ja hyödyntämiseksi

Järjestöjen ja ministeriöiden välisen yhteistyön tukemisessa olisi tilausta asiamiehelle. Kunnissa hyvinvointikoordinaattorit voisivat toimia asiamiehenä. Tärkeä kysymys on myös se, miten olemassa olevia rakenteita voisi jatkokehittää niin, että yhtenäiset käytännöt vahvistuisivat. Esimerkiksi vanhusneuvostot ovat nyt kaikkien kuntien rakenteissa. Toisaalta on pohdittava, ovatko yhdenmukaiset käytännöt vain hyvä asia vai pitääkö ennemminkin katsoa miten asioita on järjestetty eri puolilla ja miksi.

Mielen hyvinvointi -teema tärkeä huomioida sekä koko teemassa että peruspalveluiden rinnalla. Pitää tarkastella hyviä toimintatapoja, joilla edistetään laajemmin elämänlaatua ja hyvinvointia. Tämä edellyttää hyvien käytäntöjen ja toimintatapojen tunnistamista. Eri toimintatasoilla tehtävien asioiden pitää tukea toinen toisiaan.

Lisää dialogia ja yhteistyötä sekä parempaa ajankohtaisen tiedon koontia ja välittämistä

Dialogia ja epävirallisempaa keskustelua pitäisi lisätä eri tavoin. Samoin tiedon välittämiseen pitäisi kiinnittää huomiota. Kokonaisuuden hahmottamiseksi olisi hyvä olla yksi paikka, josta saisi tiedon esimerkiksi toimijoista ja rakenteista. Nyt tieto on hajanaista. Ajankohtaista tietoa ja palvelut pitäisi olla koottuna myös kunnissa ja jaossa kansalaisille ja toimijoille. Yhteistyö omaiskentän kanssa olisi myös tärkeää. Esimerkiksi Uusimaalaiset.fi kokoaa toimijoita ja siellä voisi keskustella epävirallisemmin. Tarvitaan lisää ratkaisukeskeisyyttä, yhdessä miettimistä ja matalalla kynnyksen osallistumista.

Dialogiryhmä 5: Vapaa sivistystyö ja elinikäinen oppiminen

Vapaan sivistystyön ja järjestöjen koulutustoiminnan merkitys

Keskustelussa nostettiin esiin vapaan sivistystyön ja järjestöjen koulutustoiminnan merkitys osana elinikäistä oppimista ja kriisiaikaa. Järjestöillä on tärkeä rooli, sillä ne kouluttavat matalalla kynnyksellä ja järjestöihmiset vievät osaamistaan myös järjestöjen ulkopuolelle. Koulutuksiin on helppo osallistua ja koulutustarpeisiin sekä uusien sähköisten viestintävälineiden tuloon pystytään reagoimaan nopeasti. Järjestötoiminnalla on tavoitettu aikaisempaa enemmän eläkeläisiä ja pitkäaikaistyöttömiä. Koulutusten järjestämisessä on tehty yhteistyösopimuksia erilaisten järjestöjen kanssa. Vapaassa sivistystyössä on enemmän joustoa ja nopeampaa reagointia yhteiskunnan muutokseen kuin lainsäädännön ja opetus suunnitelmien säätelemissä perinteisissä oppilaitoksissa. Setelirahoituksella tapahtuva koulutus tavoittaa ihmisiä, jotka eivät herkästi päätyisi muuhun koulutukseen.

Koulutusten saavutettavuutta ja tavoitettavuutta voisi edelleen kehittää. Tarvitaan ketteryyttä siihen, että ihmiset löytäisivät koulutukset helposti. Ihmisten on hankala lähteä mukaan toimintaan yksin.

Onnistunut esimerkki on monikulttuurikeskus Kompassin markkinointi, joka on tavoittanut hyvin maahanmuuttajia. Myös Martoilta olisi paljon opittavaa.

Järjestöt voisivat järjestää harjoitteluja ja työkokeiluja nuorille ja työnhakijoille. Esimerkiksi digitaalisten koulutus on tärkeää, sillä se parantaa työelämätaitoja ja kykyä käyttää palveluja. Ohjautumista järjestöjen kuntouttavaan työtoimintaan tulisi parantaa. Siitä olisi hyötyä niin osallistujille, järjestötoiminnalle kuin valtiollekin. Järjestöillä on tärkeä rooli terveyden ja hyvinvoinnin sekä merkityksellisuuden edistämiseksi, yhdessä tekemisessä ja yhteisöllisyydessä. Ihmiset, jotka kuuluvat johonkin joukkoon ja joilla on tukiverkosto, ovat vahvempia selviytymään kriisitilanteesta.

Järjestöt mielekkyyden ja merkityksen löytämisen tukena

Tulisi tunnistaa, mitä nuoret ja muut ihmiset haluavat itse tehdä mielekkäästi ja auttaa heitä kehittymään siinä, vaikka tekemisen arvoa ei heti nähtäisi (esim. graffitimaalaamisen arvostuksen nousu menneisiin vuosikymmeniin verrattuna). Olisi tarkkailtava, mitä ilmiöitä eri ryhmistä nousee ja tunnistettava osaamiset ja vahvistaa ihmisten voimavaroja. Esimerkiksi pelejä pelaavien taidot voivat saada yllättäviä merkityksiä kymmenen vuoden päästä, vaikkakin pelaaminen näyttää ongelmallisena, jos se estää osallisuuden muuhun elämään. Järjestöt voisivat auttaa tällaista marginaalista ryhmää merkityksen löytämisessä konemaailman ulkopuolelta. Esimerkiksi Ohjaamot eivät välttämättä tavoita kaikkia nuoria. Järjestöistä olisi apua siinä, että nuoret pääsisivät kokeilemaan erilaisia asioita. Järjestöt voisivat antaa myös paljon suuntaa etsiville aikuisille harrasteiden, digitaalisten (tiedon etsimisen) ja uranvaihdon osalta.

Järjestötoiminta osaamisen kehittäjänä

Järjestötoiminnassa ja harrastuksissa opitaan muutakin kuin substanssiosaamista, esimerkiksi vuorovaikutusosaamista, johtamistaitoja, ihmisten kohtaamista, neuvottelutaitoja ja kielitaitoa, joita voidaan hyödyntää muun muassa työelämässä. Nämäkin osaamiset ja taidot tulisi saada näkyviin (esim. huilistin esiintymistaidon merkitys). Oman osaamisen tunnistaminen ja muunkin kuin virallisten tutkintojen kautta saavutetun osaamisen sanoittaminen auttavat työllistymisessä (esim. lemmikkieläimestä huolehtimisen taitojen esiin tuominen voi auttaa koulutukseen pääsyssä ja työelämään integroitumisessa). Osaamisen näkymisen paikkoja ovat muun muassa Koski, Opintopolku ja Työmarkkinatori. Vapaan sivistystyön ja järjestöjen antamat osaamiset tulisi saada paremmin tunnistetuiksi. Järjestöissä kehitetään osaamisen tunnistamista, mutta voisivatko järjestöt toteuttaa siihen liittyvää koulutusta yhteistyössä oppilaitosten kanssa?

Järjestötoimijoiden tavoittamisen helpottaminen

Muun muassa maahanmuuttajilla ja työttömällä voi olla haasteita löytää tietoa järjestöjen tarjoamasta toiminnasta ja mahdollisuuksista. Dialogiryhmässä keskusteltiin keinoista, joilla vuoropuhelua viranomaishallinnon ja järjestötoimijoiden välillä voitaisiin vahvistaa ja informoida osallistumismahdollisuuksista. Voitaisiko perustaa portaali, johon järjestötoimijat voisivat laittaa käytännönläheisiä ilmoituksia mahdollisuuksista tulla tutustumaan niiden toimintaan ja osallistumaan omaehtoisesti kevyellä kynnyksellä, esimerkiksi mol:n sivuille tai Työmarkkinatoriin? Olemassa olevia sivustoja ovat esim. Uusimaalaiset.fi, Vapaaehtoistyö.fi, Hiiop, Kotouttaminen.fi ja oppilaitosten sivut. Informaatiota voitaisiin koota enemmän yhteen.

Dialogiryhmä 6: Järjestöjen kuuleminen oikeaan aikaan lainsäädännön laatimisprosessissa (kaksi ryhmää)

Kuuleminen on lähtökohtaisesti hyvällä tasolla, mutta yhteistyötä pitäisi syventää ja laajentaa

Todettiin, että kuuleminen ja yhteistyö ovat jo nykyisellään hyvää ja usein vakiintunutta. Haasteena on uusien toimijoiden, kumppanuuksien, keskusteluyhteyksien ja osallistumismahdollisuuksien löytäminen. Haasteet koskevat sekä hallintoa että järjestöjä. Prosessien seurattavuuteen ja tiedonvälitykseen tulee kiinnittää edelleen huomiota. Tarvitaan tietoa valmisteluprosessin etenemisestä, jotta osallistumiseen voidaan sitoutua ja voidaan varata riittävästi resursseja.

Ministeriöissä on kuulemiseen paljon ohjeita ja tahtoa laajalle osallistamiselle löytyy. Virkamiesten osaamistaso kuitenkin vaihtelee. Virkamiehet ovat omia persooniaan ja työskentelytavat voivat vaihdella henkilöiden välillä. Lisäksi organisaatiokulttuurit ovat erilaisia.

Lausuntomenettely on hyvällä tasolla, kuulemisessa on halua osallistaa ja kerätä erilaisia näkökulmia. Vakiintunutta sidosryhmäyhteistyötä on olemassa. Sidoryhmäyhteistyö tapahtuu kuitenkin usein vakiintuneiden kumppanien kanssa. Organisaatioilla on omat perinteiset kumppaninsa ja resurssit käytetään tärkeimpiin asioihin vakiintuneiden kumppaneiden kanssa. Yhteistyötä pitäisi syventää ja ottaa mukaan suurempi joukko osallistujia. Haasteena on uusien tahojen löytäminen.

Kuulemisella on erilainen merkitys pääkaupunkiseudulla ja haja-asutusalueilla. Järjestöstä riippuen voidaan olla aktiivisia lausunnoissa ja laajan valmistelutiimin hyödyntämisessä. Vaikutusmahdollisuuksia on, mutta ne ovat omasta aktiivisuudesta ja resursseista kiinni.

Vaikuttavuusarviointeja voisi kehittää ja hyödyntää paremmin. Kansalaisjärjestövaikutusten arviointi on hyvä metodi. Kansalaisvaikutusten arviointi tulisi saada osaksi hallinnon prosesseja. Vaikuttavuusarviointeja voisi kehittää myös erityisesti tasa-arvonäkökulmasta. Samalla pitäisi miettiä, miten kuulemista voitaisiin systematisoida.

Lausuntoprosessin aikataulut ja työskentelytavat

Avoimuuteen ollaan tyytyväisiä, ja tietoa lausuttavista lausuntopyynnöistä löytyy internetistä. Tiedon oikea-aikaisuuteen ja löydettävyyteen pitäisi kuitenkin panostaa. Lausunnot tulevat lyhyellä vastausajalla ja niitä koskevan tiedon löytyminen on toisinaan sattumanvaraista ja edellyttää aktiivisuutta. Tietoa tärkeistäkin asioista voi tulla vastaan vahingossa internetissä. Valtioneuvoston hankkeikkuna kertoo keskeisistä hankkeista ja toiminnasta. Kiireen keskellä aiheuttaa turhautumista, jos ei ehdi tai jaksa osallistua. Myös rahoitushakemuksilla on liian tiukka aikataulu ja se aiheuttaa merkittäviä ongelmia.

Onnistuneessa kuulemisessa saadaan paljon palauterikkaita lausuntoja, siinä on mukana keskeiset tahot ja heidän näkemyksiään myös huomioidaan. Lausuntoa voidaan pitää hyvänä ja onnistuneena, jos lausunnonantaja onnistuu lausunnon laatimisessa ja on siihen tyytyväinen. Uudet ideat ovat erityisen arvokkaita.

Hallinnon näkökulmasta on tärkeää kuulla, miten käytännön toiminnan järjestämisessä on onnistuttu ja millainen ”asiakaskokemus” on saavutettu. Lausunnonantajien lisäksi pitäisi ottaa huomioon

ja miettiä niitä tahoja, jotka eivät ole pystyneet antamaan lausuntoa. Tämä pitäisi huomioida aika-
taulujen kehittämisessä. Lisäksi pitäisi laatia järjestölistoja ja huomioida paikallisia järjestöjä (kun-
tien rooli).

Lausuntomenettely ei yksinään riitä kaikissa asioissa (esim. rahastoasiat). Kuuleminen voi tapahtua
liian myöhään. Palaute siitä mitä rahoilla pitäisi tehdä tarvitaan kentältä jo aikaisemmin. Tarvitaan
muutakin kuin lausuntoja, jotka tulevat prosessin loppuvaiheessa. Tarvitaan laajan joukon ottamista
mukaan sisältöjen valmisteluun, työryhmävalmistelua ja myös teemapohjaisia pohdintoja, matalan
kynnyksen ideointia ja pohjatyötä. Työpajoja voisi järjestää esimerkiksi Teamsillä tai muuten val-
mistelun alkuvaiheessa ja tarjota ainakin mahdollisuus osallistua kiinnostuneille tai joilla on intres-
siä. Työskentelytavat ovat tärkeitä ja niitä on mietittävä perusteellisesti. Laaja-alaisuus on tärkeä
tahtotila.

Osallistumisen merkityksen ja vaikutuksen pitäisi näkyä. Parhaimmillaan prosessissa kerättyä näke-
mystä voidaan välittää aina eduskuntaan asti ja se tuo onnistumisen tunnetta (kyselytunnit, muu pa-
laute). Tämä kannustaa, ja syntyy käsitys, että aikaa ei ole käytetty turhan takia. On kuitenkin myös
huomioitava, että kansalaisjärjestöyhteistyö ja dialogi ovat itsessään jo arvokkaita. Ymmärryksen
lisääminen on tärkein seikka kuulemisille.

Verkon rooli työkaluna osallistumisessa

Koronan aiheuttama digiloikka lisännyt verkkokuulemisen uskottavuutta. Jatkossa toivotaan
hybridiprosesseja, joissa yhdistellään valmistelun aikana sekä verkkopohjaisia että perinteisiä
osallistumismuotoja. On erittäin tärkeää, että kuuleminen ja osallistuminen näkyvät valmistelun
asiakirjoissa, vaikka kaikkea ei voitaisikaan ottaa huomioon.

Sekä läsnä- että verkkotilaisuuksia tarvitaan. Läsnätilaisuudet vaativat fyysistä läsnäoloa (tyypilli-
sesti Helsingissä), joten viime vuosina on alettu järjestää enemmän verkkotilaisuuksia. Verkkoympä-
ristöllä on mahdollista taata osallistujille yhdenvertainen mahdollisuus osallistua. Etäosallistumis-
kehitys on saanut lisävauhtia koronan vaikutuksesta. Teams-kokoukset näyttävät olevan jatkossa
päämuoto, vaikka kasvokkain kohtaamisiakin tarvitaan.

Jatkossa kannatetaan digitaalisuuden hyödyntämistä ja hybridiosallistumista. Hybridikokousten
vahvuutena on se, että niitä voidaan järjestää paikallisesti, mutta niissä on myös mahdollisuus osal-
listua etänä. Vierailut alueille ovat todella arvokkaita ja niitä arvostetaan. Hyvänä esimerkkinä tästä
tilaisuudet, joissa sähköisten lausuntojen lisäksi on käyty esittelemässä lausuntoa myös paikan
päällä.

Tiedonkulussa on haasteita. Pohdittiin sitä, että voisiko esimerkiksi Digi- ja väestötietovirasto ottaa
koppia tietopankin rakentamisesta. Todettiin myös, että rakennerahastopäiviä järjestettiin eri puo-
lilla Suomea ja osallistettiin laajasti.

Keskeisenä haasteena laajan valmistelun varmistaminen riittävän aikaisessa vaiheessa

Keskustelua herättivät kysymykset siitä, miten voitaisiin varmistaa riittävän laaja osallistuminen
riittävän aikaisessa vaiheessa. Hallinnossa on vanhoja yhteistyökumppaneita ja niitä koskevat listat
eivät päivity helpolla. On oletuksia siitä, ketkä ovat kiinnostuneita osallistumaan. Samaan aikaan
järjestöpuolella tiedon saaminen osallistumismahdollisuuksista saattaa olla hyvinkin

sattumanvaraista, ja tulee tilanteita, joissa tieto saavuttaa potentiaalisen osallistujan liian myöhään. Lausuntopalvelu on liian myöhäinen vaihe osallistumiselle.

Tuttujen yhteistyökumppaneiden piirin laajentaminen on tärkeää. Tämän takia tulisi kehittää nykyistä tapaa, jolla lausuntoja pyydetään. Mukaan yhteistyöhön olisi hyvä ottaa myös yllättävät tahot, joilla on motivaatiota panostaa yhteistyöhön. Prosessin dialogisuutta pitäisi laajentaa. Järjestöjen edustajat ja ihmiset, joiden hyväksi työtä tehdään, tulisi saada mukaan ja heidän ajatuksiaan ja kokemuksiaan pitäisi saada kuuluville myös kehittämistyössä. Jotta osallistujien määrää voidaan laajentaa, on viestinnän ja yhteistyön oltava avointa. Valmistelussa pitäisi pystyä rohkeammin avaamaan myös keskeneräistä ja puolivalmista.

Järjestökentän ja verkostojen laaja hyödyntäminen – kehittämisideoita ja hyviä käytäntöjä

Kohderyhmien tavoittamisessa on tärkeää avoin viestintä ja monikanavaisuus. Viranomaisten pitäisi panostaa enemmän siihen, millaisilla foorumeilla tietoja jaetaan. On oltava vähintään verkkosivut. Sähköpostilistojen sijaan viranomaisviestintää voisi viedä paremmin myös sosiaaliseen mediaan, missä kaikki liikkuvat vapaa-ajalla, ovat läsnä kansalaisina ja etsivät tietoa. Viestittäessä olisi jokaisen pohdittava, kenelle viestin ja miten kerron oman viestini. Tällöin tavoittaa kohteensa paremmin.

Virkamiehen näkökulmasta järjestöjen tavoitettavuus on haaste. Viranomaisten tulee huolehtia siitä, että heillä on kumppaneita, jotka voivat välittää tietoa ja kutsuja omissa verkostoissaan. Osallistuminen paranee, kun kattojärjestöt myös mukana. Eri tahoja saadaan mahdollisimman laajasti osallistettua riittävän aikaisessa vaiheessa jakamalla tietoa keskeisten järjestöjen kautta jäsenjärjestöille eri reittejä pitkin. Järjestöjen vastuulla on välittää omissa järjestöverkostoissa tietoa. Uutiskirjeissä tai sähköpostitse pitäisi saada avoin kutsu ja tieto järjestökentän eri tasoille (katto-, ala- ja paikallisjärjestöt). Avoimet kutsut tulisi laatia niin, että kattojärjestöt voivat lähettää ne helposti eteenpäin paikallisjärjestöille (esim. nästiti taitettu pdf, valmis uutiskirjeteksti).

Myös verkostojen hyödyntäminen on tärkeää. Ensin pitää miettiä keskeiset teemat ja etsiä teemoihin liittyvät verkostot. Verkostoja kannattaa käyttää myös yksinkertaisiinkin asioihin eikä kyseessä tarvitse aina olla esimerkiksi massiivinen kysely. Verkostoja tulee käyttää monipuolisesti myös lainsäädäntöprosessissa. Valmistelijan kannalta yhteenliittymien tekemät yhteiset lausunnot helpottavat, kun lausuntoja tulee muuten paljon. Lausuntovaihe on turhan myöhäinen vaihe laajalle osallistumiselle. Lausuntopalvelu.fi:stä tulisi ulos mahdollisemman hyvin valmisteltua, jos puolivälin krouvit keskusteluineen ja osallistamiset olisi tehty jo ennen sitä.

Yhtenä käyttökelpoisena ratkaisumallina riittävän laajan osallistumisen näkökulmasta nähtiin sparrausryhmät sekä avoimella kutsulla järjestettävät keskustelutilaisuudet. Olisi hyvä, jos viestinnässä ei käytettäisi vain sähköpostijakelulistoja vaan luotaisiin aktiivisempia tiedotusfoorumeja, jotka ovat laajasti käytössä ja niiden tavoitteena on yhteistyön rakentaminen. Hyvänä kokemuksena nostettiin esiin kotouttamisen kumppanuusohjelman valmistelu, jossa oli alusta asti mukana 20 sparrausryhmää eri hallinnonaloilta, eri alueita ja eri sektoreilta määrittelemässä ohjelman strategisia tavoitteita. Valmistelussa on mietitty, mitä kohden pyritään, miten osallisuus toteutetaan, miten tunnistetaan eri toimijoiden osaaminen ja ketä kuullaan. Sparrausryhmävaiheen jälkeen laajennetaan keskustelua avoimemmilla tilaisuuksilla ja laajennetaan konkreettisempiin toimenpidekohtiin. Mietitään sitä, mitä ovat kumppanuuden kipupisteet, mihin halutaan panostaa ja mihin ollaan laajasti sitouduttu kentällä.

Toinen onnistunut esimerkki oli päihde- ja riippuvuusstrategian laadinta. Edelliskesän SuomiAreenassa ministeri Kiuru ehdotti, että järjestöt voisivat ottaa etulaukkaa ja lähettää etukäteen kootut mielipiteet. Järjestöt kysyivät jäsenjärjestöiltään ja ydinasiiantuntijoiden haastatteluilla koottiin myös tietoa. Yhdistelmällä saatiin 30 vastausta ja arvokasta tietoa, jonka pohjalta tehtiin 6-kohtainen lista, mitä strategian pitäisi ratkaista. Tämä lista on levinnyt nyt myös hallinnossa, ja järjestöjen on helpompi tarkastaa, onko asiat tulleet tehtyä.

Tiedonkeruuta voisi kehittää myös toisella tavalla kuin vain kirjallisena keräämisellä. Hyviä esimerkkejä löytyy muun muassa kaupunkisuunnittelusta, jonka malleja ei ole hyödynnetty lainsäädäntöpuolella yhtä paljon. Kaupunkisuunnittelussa on järjestetty esimerkiksi kävelyjä ympäristöön, samalla asioita yhdessä miettien ja keskustellen. Deliberatiivisia ja stakeholder-malleja on tutkittu esimerkiksi Åbo Akademiassa. Keskustelussa todettiin, että ministeriöissä otetaan mieluummin vastaan konkreettista kirjallista materiaalia kuin yleisiä, vaikeasti eteenpäin työstettäviä pohdintoja. Kuitenkin esimerkiksi lasten kuulemisen tavoissa on tehty hyvää työtä ja oikeusministeriöstä on saatu myös apua. Toistaiseksi vaihtoehtoisten osallistumismuotojen käytössä on ollut kyseessä erillisiä hankkeita, eri ryhmien kohdalla. Uudet mallit eivät ole valtavirtaa, koska ne ovat kalliita ja vievät työaikaa.

Olisi tärkeää kehittää keinoja, joilla saadaan paremmin tietoa niiltä ihmisiltä, joita lainsäädäntö viime kädessä koskettaa. Kansalaisjärjestöt ovat tärkeä apu uusien tahojen kuulemisessa, esimerkiksi kolmannen maan kansalaisten äänen saamisessa kuuluviin. Pienempien maahanmuuttajajärjestöjen kohdalla haasteena on se, että heillä ei välttämättä ole resursseja virka-aikana kuulemiseen. Lisäksi valmisteltavia asioita voi olla vaikea ymmärtää ja niitä pitäisi avata enemmän ja kertoa, mihin nyt voi vaikuttaa. Oikea-aikaisuus ja oikea tapa kohtaamisessa on tärkeää. Lisäksi esimerkiksi paluuneuvonnassa on kokemuksia ja asiakastyössä kertynyttä tietoa, jota voisi hyödyntää. Hyvänä esimerkkinä nostettiin esiin myös sisäisen turvallisuuden selonteon valmistelu. Vähemmistöjärjestöjen kautta oli ennakkoon lähetetty kysely, johon oli vastannut yli puolet ja siitä oli saatu kiinnostavia tuloksia. Mitä lähemmäs paikallistasoa päästään, sen parempi, jotta kentän ääni tulisi mahdollisemman autenttisena. Näin lainsäädäntöön saadaan välitettyä oikealla kielellä kokemuksia, muuttamatta niitä byrokratiakielelle. Näin saadaan esiin eri äänenpainoja ja rosoisuutta. Myös viranomaisteksti voisi olla mielenkiintoisempaa, vähemmän kuivaa luettavaa, kun siellä näkyisi ”aidot äänet”.

Olisi tärkeää, että kehitettävistä ja käyttökelpoisista menetelmistä pistetään tietoa saataville. Asiakas- ja henkilöstönäkökulma on oltava mukana. Aina ei ole tajuttu osallistaa asiakkaita vaan on kerätty vain avointa palautetta. Voisi järjestää asiakastyöpajoja tai digityöpajoja ajan hengessä.

Kansalaisjärjestöakatemian esimerkki, eli ”yhdessä järjestäminen”, voisi olla yksi avain. Voitaisiin esimerkiksi tehdä yhteistyötä vieraskielisten tai haavoittuvassa asiassa olevien kattojärjestöjen kanssa. Järjestöt voisivat viedä viestin jäsenistölle ymmärrettävässä muodossa. Yksi erillinen esimerkki ajatusten kokoamiseksi oli, kun Asunnottomien yöhön 2019 kerättiin asunnottomilta naisilta kokemuksia ja niistä tehtiin sanataidetta. Sen voi katsoa [YouTubesta](#).

Todettiin, että järjestöjen näkökulmasta olisi hyödyllistä ja mukavaa saada edes lyhyesti palautetta siitä, mitä on lausuttu ja avata sitä, miten lausuttua on hyödynnetty ja missä. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA on uudistanut rahoitusjärjestelmää ja tulosten ja vaikuttavuuden mittaus on tärkeää, joten palaute auttaisi myös raportoinnissa. Myös vanha komitealaitos nostettiin esiin yhtenä mahdollisuutena riittävän aikaisen vaiheen osallistamiseen. Komitealla tulee hiottua tietoa, jota helppo hyödyntää.

Osallisuus vaatii suunnittelua ja asioiden ymmärrettävää avaamista

Eri järjestöjen ja tahojen mukaan saaminen vaatii paljon mietintää ja pohjatyötä. Mitä paremmin lausuntopyyntöä avaa toimijoiden verkostolle, sitä enemmän saadaan lausuntopalautetta. Lausuntopyyntöä ja sen sisältöä avattaessa olisi pystyttävä kertomaan perinpohjaisesti ja samalla ymmärrettävän yksinkertaisesti asioiden liittymäkohdista, jotta vastaaja tietää mihin ottaa kantaa. Esimerkiksi sote-uudistus on erittäin laaja paketti ja siinä on monta asiaa. Osa asioista ei liippaa läheltä omaa kenttää ja siksi on vaikea ottaa kantaa. Merkityksellistä on myös se, miten asia on organisoitu vastaanottavassa päässä.

Dialogiryhmien palautetta Kansalaisjärjestöakatemiasta

”Ihana asia, että järjestöpuolta aletaan tunnistaa ja sitä halutaan kuulla.”

”Puhumisesta tekoihin esim. järjestämällä alueellinen järjestöpäivä.”

”Välimatka valtionhallintoon ei ole pitkä.”

”Positiivinen yllätys, ja järjestöt on otettu hyvin huomioon.”

”Kiva kuulla järjestöjen innokkuus olla vaikuttamassa asioihin.”

”Todella hyvä fiilis. Mahtava kuulla järjestöjen edustajilta, että on mahdollisuus vaikuttaa. Ollaan oikeilla jäljillä ja järjestöt vaikuttavat tyytyväisiltä.”

”Tosi mainio. Syrjäseudun toimijaakin kuultiin. Loistavan herkullinen tilaisuus vaihtaa kokemuksia ja ideoita.”

”Dialogi kansalaisyhteiskunnan kanssa on osa demokratiaa, se parantaa kansalaisten (Suomessa asuvien henkilöiden) asemaa ja parantaa päätöksentekoa!!”

”Sai uutta pontta ja inspiraatiota järjestöjen kuulemiseen: kaikkien virkamiesten pitäisi jossain vaiheessa osallistua tällaiseen seminaariin. Virkamiesten pitäisi konkreettisesti ymmärtää, miten järjestöt vaikuttavat, ja järjestöt voisivat esitellä tietyistä teemoista käytännön caseja.”

”Olen saanut paljon hyvää ja konkreettisia vinkkejä. Aamupäivästä jäi ajatus, että järjestöjen tekemän tutkimuksen hyödyntämisestä voi saada avaimia omaan työhön.”

”Oli inspiroivaa.”

Linkkejä ja vinkkejä tapahtuman chat-osiosta

Kansalaisjärjestöakatemia suoratoistolähetyksen chatissa käytiin aktiivisesti keskustelua koko päivän ajan. Kansalaisjärjestöjen yhtenä vahvuutena nostettiin esiin erityinen osaaminen. Esimerkiksi viittomakieleen liittyvää osaamista ei löydy valmiiksi yhteiskunnan rakenteista, joten järjestöjä tarvitaan. Järjestöillä on myös erityinen rooli vieraskielisten hyvinvoinnin sekä matalan kynnyksen ja kulttuurisensitiivisten palveluiden osajoina.

Myös alueellista erilaisuutta ja sen huomioimista korostettiin. Tämä on hyvä huomioida tulevaisuudessa, kun lähdetään pohtimaan Kansalaisjärjestöakatemia laajentamista alueellisiin tilaisuuksiin.

”Alueellinen erilaisuus on todella tärkeä huomioida. Kokoavien verkostojärjestöjen merkitys on keskeinen alueilla, joissa toiminta perustuu pitkälti paikallisyhdistysten vapaaehtoisuudella toteutettavaan toimintaan. Tarvitaan kokoavaa tahoja, joka tuo niiden äänen esiin ja ohjaa yhteistyöhön sekä on tukena sen toteutumisessa. Yhteistyötä voi rajoittaa paikallisyhdistysten vähäinen aktiivien määrä, mikä kuormittaa yksittäisiä yhdistysten henkilöitä. Lisäksi haasteena on vahvasti ikääntyvät paikallisyhdistykset, joista useat ovat jo päätyneet muuttamaan toimintansa vertaisryhmätoiminnaksi.”

Lisäksi keskustelussa jaettiin paljon hyödyllisiä linkkejä, kiitos kaikille näistä!

Järjestöjen työtä kotoutumisen parissa tekee näkyväksi valtakunnallinen kotoutumista edistävän kentän yhteinen työväline, kotoutumisentukena.fi, joka pyrkii tuomaan yhteen erityisesti asiakasrajapinnassa olevia ammattilaisia ja vapaaehtoisia eri organisaatioista, lisäämään tiedon välitystä ja yhteistyötä sekä osaamisen jakamista/tunnistamista, joka on haaste monilla erilaisilla toimijoilla. Palvelu kokoaa valtakunnallisesti matalan kynnyksen toimintaa ja palveluita yhden osoitteen alle. Toimintaa voi ilmoittaa ja hakea alueellisesti, asiakkaan elämäntilanteen ja tarpeen mukaan. Tarjolla on paljon osallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseen tähtäävää harrastus- ja kerhotoimintaa, mutta myös vieraskielisille erityisen tärkeitä omakielisiä ja kulttuurisensitiivisiä erityispalveluita, joita ei kaikissa kunnissa ole muuten tarjolla. Esimerkkinä Monika-Naisten kriisikeskuksen palvelut väkivaltaa kohdanneille naisille ja Hivpointin ohjaus- ja neuvontapalvelut monilla eri kielillä.

Oikeusministeriön yhteydessä toimiva kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE edistää hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan vuorovaikutusta sekä kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä. [Tässä keväällä \(ennen koronavuotta\) julkistettu kysely järjestöjen vaikuttamismahdollisuuksista](#). Kyselyn tulosten yhteenvedon voidaan todeta, että vaikuttamismahdollisuudet koetaan hyviksi, mutta rahoituksessa on haasteita.

Kanenkin raporttiin viitaten: työ- ja elinkeinoministeriön koordinoimaa kumppanuusohjelmaa kehitetään, parhaillaan kootaan toimenpideohjelmaa vuosille 2021-2022. Kumppanuusohjelman tärkeimpinä teemoina tulevina vuosina ovat nimenomaan järjestöjen ja viranomaisten yhteistyön ja yhteiskehittämisen kehittäminen, järjestöjen ja koko kentän resursointi/vuoropuhelu rahoittajien kanssa, kumppanuustyön välineiden ja verkostojen kehittäminen, yli hallintorajojen. Vuoden 2020 aikana tehdystä kehittämisestä tullaan päivittämään kumppanuusohjelman osalta kotouttaminen.fi –sivustolle.

Tuoreessa yhdistystori.fi –sivustolta löytyvässä opinnäytetyössä selvitettiin potilas- ja vammaisjärjestöjen ketteryttä ja muuntautumiskykyä koronakevään aikana.

Kansalaisyhteiskunnan tila ja tulevaisuus jälkiteollisessa yhteiskunnassa tutkimushanke on tutkinut toimintaympäristön muutoksia. Viimeisin blogikirjoitus löytyy tietokayttoon.fi blogista.